

Çağdaş Bir Ebû Tâlib: Reşîd Selîm el-Hûrî (Korku ve Kompleks)*

A Contemporary Abu Talib: Reşîd Selîm al-Hûrî (Fears and Complexes)

Hüseyin YAZICI¹

*Bu makale daha önce Trakya Üniversiteler Birliği (TÜB) tarafından 2-5 Eylül 2020 tarihleri arasında Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi'nin ev sahipliğinde düzenlenen kongrede çevrimiçi olarak sunulmuş ve tebliğin sadece özeti yayımlanmıştır.

¹Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arapça Öğretmenliği Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: H.Y. 0000-0002-2480-2572

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Hüseyin YAZICI (Prof. Dr.),

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Arapça Öğretmenliği Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: hyazici@fsm.edu.tr

Başvuru/Submitted: 14.04.2021

Revizyon Talebi/Revision Requested:
19.05.2021

Son Revizyon/Last Revision Received:
01.06.2021

Kabul/Accepted: 02.06.2021

Atıf/Citation: Yazıcı, Hüseyin. "Çağdaş Bir Ebû Tâlib: Reşîd Selîm el-Hûrî (Korku ve Kompleks)". *Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies* 39 (2021), 55-65.
<https://doi.org/10.26650/jos.915639>

öz

Reşîd Selîm el-Hûrî, Lübnan'ın kuzeyinde yer alan Akkâr kazasında 1887 senesinde dünyaya gelmiş önemli Arap şairlerden birisidir. Yazmış olduklarından ve düşüncelerinden anlaşıldığı kadarıyla Reşîd Selîm, İslâm'a ve Müslümanlara hep sempati ile bakmıştır. Hatta "Kim adaletle davranmaz ve eziyet ederse, Allah ona açıkça savaş açar" hadisini dillendirince, Hristiyanlar tarafından Müslüman olmakla ve Hristiyanlığa savaş açmakla suçlanmıştır. İslâmî konularda hassasiyetini, Mısır ve Suriye'nin birleştiği günlerde Kahire'de kendisi için yapılan bir onur merasiminde Tâhâ Huseynî İslâm medeniyetinden uzaklaştığı gerekçesiyle son derece ağır bir dille eleştirmesi ve onu Firavun medeniyetinin peşine takılmakla suçlamasından da anlayabiliyoruz. Tarihe baktığımızda Reşîd Selîm'e benzer örnekleri görebiliriz. Mesela Hz. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib'in hayat hikayesi incelendiğinde şair ile aralarında korku veya kompleks bakımından benzerlik olduğu görülmektedir. Tarihte Müslüman olmak isteyip de çevrenin baskısı, tehdidi ya da üstünlük kompleksi nedeniyle Müslüman olamayanların herhalde haddi hesabı olmamalıdır. Kanaatimize göre bunlardan birisi de el-Hûrî'dir. Son derece bağnaz ve hoşgörünün olmadığı bir ortamda Hz. Peygamber'i kastederek "Çölden beşere esti bir nur ve hidayet/bir ümmiden gelen, evreni kuşatan bir medeniyet" diyebilecek kadar cesur ve kendinden emin bir insan, hal ve hareketleriyle de örnek bir şahsiyet örneği vermiştir. Reşîd Selîm'de Allah inancı, Allah'ın varlığını araştıranları, gökte güneşin olup olmadığını araştıranlara benzetecek kadar kuvvetlidir. Bu makalede Reşîd Selîm el-Hûrî'nin İslâm'a çok yakın durmasından, ilginç vasiyetinden ve Müslüman olmak istediğini dillendirmesinden yola çıkarak içinde bulunduğu korku veya kompleks ayrıca Müslüman olup olmadığı meselesi ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Reşîd Selîm el-Hûrî, Nazîre Zeynüddin, İslam, Aryanizm, Ebû Tâlib

ABSTRACT

Prominent Arab poet Rashid Salim al-Khouri was born in 1887 in Akkâr town in northern Lebanon. Rashid Salim's texts and opinions reveal his constant sympathy with Islam and Muslims. Moreover, upon saying the *hadith*, "He who does not act fairly and torments, will be openly declared a war by Allah," he was accused by Christians of being a Muslim and waging war against Christianity.

Hence, some fanatics demonstrated extreme hostility against Rashid Salim, attempting to manifest him as an enemy of Christ on the strength of his views on Prophet Muhammad and Islam. Historically, innumerable people probably wanted to be Muslim but could not convert because of social pressure, threats, or a superiority complex. In our opinion, Rashid Salim al-Khouri is one such person. He was self-confident and brave enough to say, "A divine light and right way breezed from the desert to the man/a civilization coming from the illiterate, surrounding the world." His words imply that Prophet Muhammad resided in a somewhat bigoted and intolerant place but served as an example because of his personality and demeanor. Rashid Salim's belief in Allah was so strong that he compared those who sought proof of the existence of Allah to those who searched for evidence of the sun in the sky. This paper will examine the fear and complexes that plagued Rashid Salim al-Khouri because of his affinity to Islam, his interesting resolve, and the articulation of his desire to become a Muslim, irrespective of him being born as a Muslim or not.

Keywords: Rashid Salim al-Khouri, Nazeerah Zainuddin, Islam, Aryanism, Abu Talib

EXTENDED ABSTRACT

Rashid Salim al-Khouri was born in 1887 in the village of Barbara in the Akkâr district of the Jubayl region of Lebanon. Extremely difficult conditions prevailed in this region. Thus, tens of thousands of people sold all their assets to migrate to the American continent called the New World. They traveled in different and dangerous ways to earn a living. Rashid Salim was nicknamed the "Peasant Poet." He went to South America with his brother Kayser Selîm in 1913 to move to the New World. The poet took on many jobs, including as a peddler in Brazil. After 45 years in the expatriate world, he ultimately returned to his native village Barbara where he had spent his childhood and from where he had remained away for years. He died there in 1984.

No extant study in Turkey has yet been conducted on Rashid Salim al-Khouri's desire to become a Muslim. However, several previously conducted investigations have asserted that he was warm to Islam and wrote poems about Muhammad. The present study attempts to fill this gap in the extant literature.

The present study was initiated by Rashid Salim al-Khouri's expressed desire to Jihâd Fâdil to become a Muslim. Therefore, it examines all the writings of the orthodox poet, his preference of the Quran over the Bible, his statement that Islam was the only religion in a letter to Sulayman al-Haşin in 1970 to express his full belief and an unshakable faith in Allah and his prophet (Hz. Muhammad). This paper compares the poet's circumstances to Abu Talib, Prophet Muhammad's uncle, noting the similarity. It discusses whether Abu Talib's complexes or fears can be observed in Rashid Salim al-Khouri.

Conversely, the paper attempts to establish a connection between the poet's attempts to revive Aryanism, which meant denying the divinity of Jesus and his desire to become a Muslim. When the author's resolve to become intimate with Islam was published in the newspapers in the summer of 1977, Rashid Salim al-Khouri was attacked by many and numerous articles were issued against him in this context. The current paper endeavors to ascertain the reasons

for such attacks on the poet.

His desire to become a Muslim is evident in his words about Islam, the Quran, and Prophet Muhammad. This paper tries to clarify the issue of whether he can be called a Muslim. In his will, published a few years before his death, he requested that Muslim and Christian religious officials remove his body and that a crescent representing Islam and a cross representing Christianity should be placed on his tombstone. This testament strengthened the present paper's thesis about his innate desire to become a Muslim.

Rashid Salim al-Khouri used bold expressions such as,

“O Muhammad, O true prophet of God, O master of all philosophers, the master of all preachers, O the greatest of scholars, the most noble of reformers, the most noble goal, the most comprehensive goal, the most righteous to call and the most guiding path. I strongly believe that Humanity the one who is hopeless about all philosophy and sciences; despairing of the methods of all scholars, will come out of this predicament only if it clings to Islam, the spirit will attain its calmness and will be able to organize its work...”

This paper probed Jihād Fâdıl's assessment of the poet who expressed his desire to become a Muslim, articles written about the poet, his diwan, and other related sources to arrive at a conclusion about the stated objective. It examined whether the poet's meeting with Nazîre Zeynüddin (1908–1977) contributed to his ideas about remaining close to Islam.

Rashid Salim could not practice Islam. He could not publicly admit in words the truth he confirmed in his heart. He occasionally went to the village of al-Betrn to visit a priest named İbrahim and asked for the Quran to be read to him. However, Rashid Salim did assert his truth in the form of his opinions, especially in his statements to Cihâd Fâdıl about Islam, Prophet Muhammad, and the Quran.

Giriş

Reşid Selîm el-Hûrî,¹ Lübnan Cübeyl bölgesi Akkâr kazasına bağlı Barbara köyünde 1887 senesinde dünyaya gelmiştir. Son derece zor şartların hüküm sürdüğü bu bölgede on binlerce insan, geçimini sağlayabilmek için farklı ve tehlikeli yollarla Yeni Dünya diye adlandırılan Amerika Kıtası'na gitmek için varını yoğunu satmıştır. “Köylü Şair” lakaplı Reşid Selîm de kardeşi Kayser Selîm ile 1913 senesinde Yeni Dünya'ya gitmek üzere Güney Amerika'ya doğru yol almıştır. Şair, Brezilya'da seyyar satıcılık da olmak üzere pek çok işte çalışmış, gurbet âleminde 45 sene gibi uzun bir süre geçirdikten sonra 1957 senesinde, yıllarca uzak kaldığı, çocukluğunu geçirdiği Barbara köyüne dönmüş ve burada 1974 yılında ölmüştür.

Ülkemizde bugüne kadar Reşid Selîm el-Hûrî'nin Müslüman olmak istediği ile ilgili henüz herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Daha önce hakkında kaleme alınan birkaç çalışmada onun İslâm'a sıcak baktığı ve Hz. Muhammed'le ilgili şiirlerinin olduğunun söylenmesinden öteye gidilmemiştir.² Ancak elimize geçen bir kaynakta yer alan bazı ifadelerden ayrıca şairin İslâm, Kur'an ve Hz. Muhammed hakkındaki sözlerinden onun İslâm'a karşı çok yakın ilgi gösterdiği görülmektedir.³

Vasiyeti ve Defni

Öncelikle belirtmek isteriz ki ölümünden birkaç sene önce yayımlanmış olduğu vasiyetinde cenazesinin bir Müslüman ve bir Hristiyan din görevlisi tarafından kaldırılmasını, ayrıca mezarına İslâm'ı temsilen bir mezar taşının üzerine ahşaptan bir hilal, Hristiyanlığı temsilen de bir haç işaretinin konulmasını istemesi onun Müslüman olmak istediği ile ilgili düşüncemizi oldukça güçlendirmektedir.⁴

Yazarın zikri geçen vasiyetinin bir kısmı şu şekildedir:⁵

Cenazemi bir imam ve papaz kaldırsın, Fatiha suresi ile Rabbâniye⁶ duaları okunmakla yetinilsin. Naaşım evimin yakınında tespit etmiş olduğum bir yere gömülsün. Mezarımın başına hayatım boyunca mücadelesini verdiğim birliğin sembolü olarak, birbirleriyle kucaklaşmış bir haç ve hilal olan basit sağlam bir ahşap dikilsin. Buna aykırı davrananlara lanet olsun.

Reşid Selîm el-Hûrî ölünce Barbara köyünde, kilisede gerekli işlemler yapıldıktan sonra vasiyetinde olduğu gibi evinin birkaç metre ötesinde bulunan, içinde incir ve üzüm ağaçlarının

1 Hüseyin Yazıcı, «Reşid Selîm el-Hûrî, Hayatı ve Şiiri», *Şarkiyat Mecmuası*, c. VIII, (İstanbul: Çantay Kitabevi, 1998), s. 167-180; Turgay Gökgöz, “Lübnanlı Şair Reşid Selîm el-Hûrî ve Mehcer Edebiyatına Etkisi”, *Doğru Göç Edebiyatı*, (İstanbul: Demavend Yayınları, 2017), s. 125-136.

2 Yazıcı, “Reşid Selîm el-Hûrî, Hayatı ve Şiiri”, s. 173.

3 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirün*, (Beyrut: y.y., 2000), s. 107-114.

4 Rabîa Bedî Ebî Fâdıl, *el-Fikru 'd-dîni fi 'l-edebi 'l-mehceri*, c. II, (Beyrut: y.y., 1992), s. 1008-1016; Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirün*, s. 107-114.

5 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirün*, s. 107.

6 İncil'de bir dua.

bulunduğu denize nâzır bir bahçede köylülerin de katıldığı bir cenaze töreni ile gömülmüştür. Köylü Şair diye ün yapan Reşîd Selîm'in özellikle son günlerinde hiçbir şeyden haz alamadığını ve o bölgedeki bazı nüfuzlu kimselerin de kendisinden memnun olmadıklarını biliyoruz.⁷

Bu çalışmada üzerinde durmaya çalıştığımız konunun en önemli şahidi Cihâd Fâdıl'dır.⁸ Cihâd Fâdıl, cenaze henüz kilisedeyken şairin akrabalarından birine vasiyetin gereklerinin yerine getirilip getirilmeyeceğini sormuş, o da şartların bu vasiyeti yerine getirmeye uygun olmadığını söylemiştir.⁹ Diğer taraftan Reşîd Selîm hayattayken cenazesinin bir Müslüman ve bir Hristiyan din adamı tarafından kaldırılması meselesini anlatmak üzere bir Müslüman din adamına gitmiş; ancak Müslüman din adamı, kendisinden daha açık konuşmasını, bir anlamda ya Müslüman ya da Hristiyan olmasının zaruretinden bahsetmiştir.

İslâm'a ve İslâm'ın Değerlerine Bakışı

Aslında Reşîd Selîm Ortodoks'tu. Hayatta iken zaman zaman el-Betrûn¹⁰ köyünde ikamet etmekte olan Papaz İbrahim'i ziyarete gider ve ondan kendisine (ilginçtir) Kur'an okumasını istemiş. Lübnan'ın, farklı din ve mezheplerin bir arada yaşadığı ancak her an din ve mezhepten kaynaklanan olayların patlak verebileceği demografik bir yapıya sahip olduğu unutulmamalıdır.¹¹ Farklı dinlerin bir arada yaşadığı bu toplumda din değiştirmek isteyenlerin olabileceği düşünülürse buraya korku ve kompleksin aslında kol gezdiği bir coğrafya da diyebiliriz. Lübnan'da Müslüman ve Hristiyan köylerinin hemen hemen ayrı olduğu ve bu köylerdeki nüfusun hepsinin aynı dine mensup olduğu göz önüne alınırsa böyle bir ortamda yaşayan birisinin başta çevre baskısı olmak üzere pek çok nedenden dolayı istese bile çok kolay din değiştiremeyeceği ortadadır. Böyle bir durumda zaman zaman korku¹² zaman zaman da kompleksler¹³ devreye girebilmektedir.

Hristiyanlığa mensup bir insan; bir taraftan Hz. Muhammed için "*Muhammed, Allah'ın gerçekten peygamberidir*" diyor, bir taraftan onu aşağıda da ifade edileceği gibi "*Hatipler sultanı*", "*Bilginlerin en büyüğü*", "*Reformcuların en azametlisi*" gibi sözlerle övüyor,¹⁴ ona olan sevgisini dile getiren şiirler söylüyor ve bir taraftan da "*Kur'an parçalanamaz bir cevherdir*" diyerek¹⁵ Kur'an dinlemekten derin bir haz alıyor. Tüm bu ifadeler, Cihâd Fâdıl'a Müslüman olmak istediğini söyleyen yazarın, aleni olarak Müslüman olduğunu söylememesinin ardında kompleksten ziyade korkunun yattığı ihtimali herhalde çok iddialı bir düşünce olmamalıdır.

7 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirîn*, s. 107.

8 Cihâd Fâdıl, Lübnanlı bir yazar ve eleştirmendir.

9 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirîn*, s. 108.

10 Lübnan'ın kuzeyinde bir sahil kentidir.

11 Yasin Athloğlu, *Savaşta ve Barışta Lübnan Marunileri*, (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2014), s. 28-58.

12 Korku da dışardan gelen tehlikeye karşı duyduğumuz duygusal tepki diye tarif edilmiştir.

13 Kompleks, kelime olarak "karışık" anlamına gelebilir. Psikolojide bilinçsiz olarak kişinin ruhsal yaşantısını etkileyen düşünce karışıklıklarına kompleks denir. Bk. <http://www.piramithaber.com/faydali-bilgiler/kompleks-nedir-h32277.html>, Erişim: 11.06.2020.

14 Ebî Fâdıl, *el-Fikru'd-dîni*, c. II, s. 1010.

15 Ebî Fâdıl, *el-Fikru'd-dîni*, c. II, s. 1010.

Aşağıdaki ifadeleri¹⁶ de nazarı itibara alınırsa söylemeye çalıştığımız konuda ne denli haklı olduğumuz kolayca anlaşılabilir:

Ben yakinen inanıyorum ki tüm felsefe ve ilimleri hususunda ümitsizliğe düşen; bütün bilgilerin metotlarından ümitsiz kalan insanlık, bu düştüğü çıkmazdan ancak İslâm'a sarılması durumunda çıkacak, ruh dinginliğine kavuşacak, işini düzene sokabilecektir...

Şairin özellikle Kur'an'ı İncil'e tercih etmesi,¹⁷ İslâm'ın tek din olduğunu söylemesi ve en önemlisi de 1970 senesinde Süleyman el-Haşin'e yazmış olduğu bir mektupta¹⁸ Allah'a ve peygamberine (Hz. Muhammed'i kastederek) sarsılmaz bir imanla inandığını belirtmesi onun hiç olmazsa kalben Müslüman olduğunu göstermektedir. Ancak Kahire'de Hz. Muhammed'le ilgili yapılan bir kutlama esnasında vermiş olduğu bir röportajda “Müslüman olsaydım, evlenirdim”, yine bir dergiye vermiş olduğu mülakatında “Gerçekten Hristiyan'ım” ifadelerini kullanmaktadır.¹⁹ Tüm bunların arkasında yukarıda belirttiğimiz gibi bir korkunun ve endişenin yattığı daha mantıklı görünmektedir.

Şair, uzun yıllar kaldığı Brezilya'da, Hz. Muhammed'in mevlidi vesilesiyle düzenlenen toplantılara udu ile katılarak onu öven şiirler söylemiştir. Bazı şiirlerindeki içerikten, İslam'a ve Hz. Peygamber'e karşı bir aşk beslediği aşikârdır. Cihâd Fâdıl'a göre²⁰ şair defalarca Müslüman olmayı düşünmüş ve bu meramını da Cihâd Fâdıl'ın kendisini zaman zaman ziyaret ettiği Barbara veya Beyrut'taki evinde çokça dile getirmiştir.

Tam bu noktada geçmişe; Ebû Tâlib'in Hz. Muhammed'le olan hikâyesini hatırlamanın yararlı olacağını düşünüyoruz. Hz. Muhammed'i ve Müslümanları himaye konusunda son derece cesur davranan Ebû Tâlib, Hz. Muhammed'in İslamiyet'i kabul etmesi yolundaki ısrarlı tekliflerini hep cevapsız bırakmıştır. Doğal olarak bunun arkasında kompleks yatmaktaydı. Her şeye rağmen yeğeni Hz. Muhammed'i korumak konusunda kendi inançlarını paylaşanlara karşı çok cesur davranmıştır.

Ebû Tâlib, sahip olduğu maddi gücü ile bir anlamda İslâm'ın arkasında yer alıyordu. Oysa Reşîd Selîm el-Hûrî düşünceleriyle İslâm'ın yanında yer aldı. Özellikle son yıllarında Kur'an'ı elinden düşürmeyecek kadar sahiplendiği, pek çok konuda onu kaynak olarak kullandığı bilinmektedir.

Ariuşçuluğu²¹

Henüz 14 yaşlarındayken ilginç bir dini duyguya kapıldığını ve bunun kendisine tarif edilemez bir mutluluk verdiğini söylemektedir.²² Diğer taraftan şu ifadeleri de oldukça dikkat çekicidir:²³

16 Reşîd Selîm el-Hûrî, *A'mâlî'l-Karavî en-nesriyye*, (Beyrut: y.y., 1984), s. 80.

17 Ebî Fâdıl, *el-Fikru'd-dîni*, c. II, s. 1010-1011.

18 Ebî Fâdıl, *el-Fikru'd-dîni*, c. II, s. 1008-1011.

19 Ebî Fâdıl, *el-Fikru'd-dîni*, c. II, s. 1008-1011.

20 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirûn*, s. 108.

21 <https://www.turkcebilgi.com/aryanizm>, Erişim: 05.07.2020.

22 Reşîd Selîm el-Hûrî, *Dîvânü'l-Karavî*, Sao Paulo, s. ب ك ج، ج ك (bk, ck).

23 Selîm el-Hûrî, *Dîvânü'l-Karavî*, s. ج ك (ck).

En son kalan kuruşumu, arkadaşımı, sevdiğimi kaybetsem de sadece Allah'ın lütfu kalsa o bana beni rahatlatacak ve yaşatacak umut olarak yeter... İyiliklerim Allah'tan, kötülüklerim kendimendir. Böyle inanıyorum ben. Bana her bir musibet geldiğinde onu iyiye yormuşumdur.

Hiz. İsa'yı İslâm dini nasıl görmüş ve değerlendirmişse o da onu öyle değerlendirmeye başlamıştır. Yani Aryanizm veya Ariuşçuluk'u tekrar ihya etmeye çalışmıştır. Aryanizm'in en tartışmalı tarafı Hristiyanlıktaki baba-oğul ilişkisiyle ilgilidir. Kısaca İsa'nın tanrısallığının inkârıdır. Cihâd Fâdıl'ın şair ile olan yakın ilişkisi şair hakkında yeni bilgiler elde etmemizi sağlamaktadır. Eskiden var olup fakat günümüzde olmayan Hristiyanlık anlayışının özellikle Arap Hristiyanlar arasında yayılmasını çok arzu eden şair, böyle bir anlayış sağlandığı takdirde tek din olmasa dahi iki kardeş dinin ortaya çıkacağını belirtmektedir.²⁴ Diğer taraftan bir şiirinde de tüm İncillerdeki öğretilerden farklı bir öğreti ile süslenmiş yeni bir İncil'in dahi inmesini arzu etmektedir.

Aslında şair, kendi dinini bile İslâm'a yakınlaştırma gayretleri içindedir. Tüm bu çabaların ardında herhalde bazı sebeplerin yatmış olduğunu tahmin etmek o kadar zor olmamalıdır. Ona göre Hristiyanlar Ariuş'un Hiz. İsa anlayışını benimserlerse Arapların büyük bir sorunu ortadan kalkacaktır.²⁵

Bu konu ile ilgili vasiyetinde şunları söylemektedir²⁶:

Kur'an'a hayran olduğum ve Peygamber'e (Hz. Muhammed'i kastediyor) sağlam imanından dolayı Hristiyan yazar arkadaşlarıma örnek olup Allah'ın dinine girmeyi düşünüyordum; ama dinimizde (Hristiyanlığı kastediyor) sonradan meydana gelen bir hatayı düzeltmeye öncü olmanın başka bir dine girmekten daha kapsamlı olacağını ve kabul göreceğini gördüm. Dolayısıyla bu konuda ilk atacağım adımın yeniden doğruya dönmek için küllenmiş Aryanizm'i ihya etmek olduğuna karar verdim. Böylece iki din arasında yaratılan engel ortadan kalkar ve karşılıklı oturan kardeşler gibi oluruz diye düşündüm.

Yazarın vasiyetinde yer alan Aryanist Ortodokslukla ilgili düşünceleri maalesef yayımlanmamıştır.

Reşîd Selîm ve Ebû Tâlib

1977 senesinin yaz mevsiminde yazarın İslâm'a yakın durduğu anlaşılın vasiyeti gazetelerde yayınlanınca Reşîd Selîm el-Hürî, birçokları tarafından hücumu uğrar ve bu çerçevede aleyhinde pek çok yazı yayımlanır. Arap dünyasında hacim bakımından en büyük divana sahip olan²⁷ ve yazmış olduğu şiirleriyle önemli bir konumu işgal eden şair birden istenmeyen adam ilan edilir. Bunun sebebi burada da belirtildiği gibi na'sının teşyiinde bir Müslüman din adamının da bulunmasını ve mezarının başına dikilecek basit bir ahşabın üzerinde bir haçla hılalın birbirlerine sarılmış bir vaziyette olmasını istemesiydi. Şairin Müslüman olma isteği kendi

24 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirün*, s. 109.

25 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirün*, s. 109.

26 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirün*, s. 109.

27 Muhammed Abdülğani Hasen, *eş-Şi'ru'l-arabi fi'l-Mehcer*, (Kahire: y.y., 1962), s. 80.

iç dünyasında kabul edilebilir bir durumdu; ama bunu uygulama safhasına geçirmesinin -o toplumun katı ve baskıcı görüşleri dikkate alınırsa- zor olduğu görülmektedir. Yani bir anlamda korku psikolojisi şairi çevrelemiştir. Burada Ebû Tâlib’i tekrar hatırlamakta yarar görmekteyiz.

Bi’setten²⁸ sonra Ebû Tâlib, yeğeni Hz. Muhammed ile kendi oğlu Hz. Ali’nin gizlice namaz kıldıklarını öğrenince atalarının dinini bırakamayacağını söylemekle beraber yeğenini ömrünün sonuna kadar savunup koruyacağını belirtmişti. Nitekim o, Hz. Muhammed Mekkelileri açıkça İslâm dinine çağırmaya başladığı ve putları terk etmelerini istediği zaman ona muhalefet eden ve Hz. Muhammed’i kendilerine teslim etmesini isteyen müşriklere karşı durmuş, Hz. Muhammed’i onlara kesinlikle teslim etmeyeceğini söylemişti.²⁹ Hatta ölümünden önce, Hz. Muhammed, hiç değilse son nefesinde kelime-i şahadet getirerek şefaate nail olmasını rica etmişti. Ebû Tâlib ise müşriklerin, ölüm korkusundan dolayı Müslüman olduğunu ileri sürüp kendisiyle alay edebileceklerini söyleyerek onlara karşı küçük düşmek istemediğini belirtmiş ve Hz. Muhammed’in teklifine olumlu cevap vermemiştir.³⁰

Görülebileceği gibi burada apaçık bir kompleks var. Kompleks var diyoruz, çünkü Müslüman olması halinde kendisiyle alay edilmesinden ve kendisinin küçük düşürülmesinden çekinmektedir. Kaldı ki hakikatin farkında olan Ebû Tâlib’in “*Atalarının dininden döndü dedirtmem*” ifadesi bir kompleksi yansıtacak en önemli göstergelerden birisidir.

Bazı Kanaatler

Kanaatimize göre Reşîd Selîm, Müslümanlığını dil ile ikrar edemeyince hiç olmazsa Arap Hristiyanlar arasında Aryanist Hristiyan inancı tekrar yaşama hâkim olur ümidiyle konuyu tartışmaya açmıştır. Aslında bu hedefini sonuna kadar götürme niyetini taşıyordu; ancak doksanı geçkin yaşı ve içinde yaşadığı mutaassıp çevre şairin önüne pek çok engel koymuştur.³¹ Zaten kendi toplumu tarafından yalnızlığa itilmiş ve bu nedenle de ileride şartlar düzeler umuduyla uzlete çekilmiştir. Müslümanlığını uygulama safhasına koyması halinde ise başına neler gelebileceğini tasavvur etmek mümkün değildir. Kaldı ki onun İslâm’ı övmesi bile çeşitli baskılara maruz kalmasına sebep olmuştur. Ne yazık ki Lübnan’da ve kendi çevresinde değişen hiçbir şey olmamış, sınıf ve mezhep taassubu devam etmiş ve hala da devam etmektedir.³² Osmanlıların bu topraklardan çekilmesiyle söz konusu bölgenin daha fazla sorun yumağı olduğu düşüncesi son derece mantıklı görülmektedir.

Cenazenin teşyii esnasında katılanların pek çoğu şairin gerçekten hangi mezhepten ve dinden olduğunu sorguluyordu. Burası da ilginçtir. Hiç kimsenin, şairin düşünmüş olduğu ya da gerçekleştirmeye çalıştığı düşüncelerinden haberi yoktu.

28 Genel olarak peygamberlikle görevlendirme, özel olarak da Hz. Muhammed’in peygamberlikle görevlendirilmesi anlamına gelen bir terim. Ahmet Lütfî Kazancı, “Bi’set”, *DİA*, c. VI, (İstanbul: TDV, 1992), s. 217-218.

29 Ethem Ruhi Fırlalı, “Ebû Tâlib”, *DİA*, c. X, (İstanbul: TDV, 1994), s. 237.

30 Fırlalı, “Ebû Tâlib”, s. 237.

31 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsırîn*, s. 112.

32 Konu ile ilgili genel olarak şu esere bakılabilir: Zahide Tuba Kor, *Ortadoğu’nun Aynası Lübnan*, (İstanbul: İHH Kitap, 2011).

Kanaatimiz, bizi onun korku psikolojisi ile İslâm'ını uygulama safhasına geçiremediği yönüne kuvvetlice itmektedir. Çünkü Lübnan toplumundaki dini guruplar görünüşte birbirlerine karşı müsamahakâr davranmaktalar; ancak arka planda birbirlerini bir kaşık suda boğmak için fırsat kollamaktadırlar. İslâm'ını ilan edememiş olan şairin Cihâd Fâdıl'ın ifade ettiği gibi hem bir Müslüman hem de Hristiyan (zahiren) olarak yaşadığı düşünülebilir. İfade edildiği gibi Hz. İsa'ya Tanrı gözüyle bakılmasını değiştirmeye çalışarak İslam ile Hristiyanlığı birbirine yakınlaştırmaya çalışması aslında İslâm'a duyduğu sevginin bir tezahürü olarak değerlendirilmelidir.

Reşîd Selim ve Nazîre Zeynüddin

Reşîd Selîm, çeşitli nedenlerden dolayı³³ 1913 senesinde göç etmiş olduğu Brezilya'da 45 sene gibi uzun bir süre kaldıktan sonra 1957 senesinde köyüne dönerek oraya yerleşmiştir. Burada kaldığı süre içinde Hz. Muhammed'in doğum kutlamalarına katılmış ve hem söylediği şiirler hem de yapmış olduğu konuşmalarında kullanmış olduğu ifadeler sanki çok samimi bir Müslüman tarafında serdedilmiş ifadelerdir. Bu konuşmalarından birisi şu şekildedir:³⁴

Ey Muhammed, ey Allah'ın gerçek peygamberi, ey tüm filozofların üstadı, hatiplerin piri, ey bilginlerin en büyüğü, reformcuların en azametlisi, hedefi en soylu olan, hedefi en kapsamlı olan, çağrısı en doğru olan ve yolu en hidayet verici olan. Ben yakinen inanıyorum ki tüm felsefe ve ilimleri hususunda ümitsizliğe düşen; bütün bilginlerin metotlarından ümitsiz kalan insanlık bu düştüğü çıkmazdan ancak İslâm'a sarılması durumunda çıkacak, ruh dinginliğine kavuşacak, işini düzene sokabilecektir...

İslâm'a bu kadar yakın duruşunun arkasında herhalde Nazîre Zeynüddin'le (1908-1977)³⁵ tanışmasının da bir katkısı olmalıdır. Şair, Nazîre Zeynüddin'le tanışmadan önce Hz. Muhammed ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını, Kur'an'ı ve hadisi okumadığını belirtmektedir.³⁶ 1927 senesinde Nazîre Zeynüddin'in *es-Süfûr* ve *'l-hicâb* adlı eserini alıp okuduktan sonra İslâm ve Hz. Muhammed hakkında aydınlatıcı bilgiye ulaştığını ve daha önce hiç sahip olmadığı düşüncelerle kuşatıldığını görmekteyiz. Hatta bu eseri okuduktan sonra düşünce dünyasında büyük değişiklikler meydana gelir ve "...kim hadis ve Kur'an'ın önünde yere kapanmaz!" gibi son derece önemsenerek bir ifade kullanır.

Şahsiyeti İle İlgili Birkaç Söz

Şair, çok vakur ve ciddi bir şahsiyettir. Para gibi esiri bulunduğu zaman insanı değersiz kılan maddi unsurlara hayatının hiçbir döneminde pek çok insanın aksine değer vermemiş ve hatta kazandıklarını da yardım maksadıyla ülkesine göndermiştir. Onun çok önemli olduğunu düşündüğümüz bir tasarrufunu anlatmak isteriz:³⁷

33 Hüseyin Yazıcı, *Göç Edebiyatı: Doğuyu Batıya Taşıyanlar*, (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2002), s. 41-53.

34 Cihâd Fâdıl, *Udebâ Arab Muâsirîn*, s. 113.

35 Lübnanlı Müslüman bir siyasetçi ve yazardır. 1908 senesinde İstanbul'da dünyaya gelmiş ve 1967 senesinde Beyrut'ta vefat etmiştir. Gazetecilik alanında çalışmış ve kadın hakları savunucuları arasında yer almıştır.

36 Reşîd Selîm el-Hürî, *Dîvânü 'l-Karavî*, (Sao Paulo: y.y., t.y.), s. (hm).

37 George Saydah, *Edebunâ ve Udebâunâ fi 'l-mehâciri 'l-Emrîkiyye*, (Beyrut: y.y., 1957), s. 328-329.

Şair, Sao Paulo’da bulunduğu sırada yazar arkadaşları kendisine bir ev satın almak için para toplamaya başlamışlar. Ancak Reşîd Selîm haberi duyunca çılgına dönmüş ve bu işten hemen vazgeçilmesini isteyerek toplanan paraların sahiplerine iadesini istemiş. Yazdığı mektupta bazı ifadeleri şu şekildedir:

...bu yaştan sonra benim isteğim vatanımda bir mezardır; gurbetimde bir saray değil. Kıt kanaat bana yeter; zenginlik hiç beni ilgilendirmiyor.

Sonuç

Madem ki yazarı yazmaya iten, açığa vuramayıp bastırmak zorunda kaldığı istekleridir, o halde bunlar bir yolunu bulup kılık değiştirerek kendilerini eserde belli edecektir. İşte bu nedenle de bir sanat eserine yazarın bilinçaltında kalmış isteklerinin, korkularının vb. sembollerini taşıyan bir belge olarak bakılabilir.³⁸ Reşîd Selîm her ne kadar aleni olarak Müslüman olmak istediğini söyleyememiş olsa da onun yazdıklarından, İslâm, Hz. Muhammed ve Kur’an’la ilgili ve özellikle de Cihâd Fâdıl’a belirtmiş olduğu ifadelerinden dili ile aleni olarak ikrar edemediğini kalbi ile tasdik ettiği görüşünü çıkarmak mümkündür.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

Athoğlu, Yasin. *Lübnan Marunileri*, (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2014).

Ebî Fâdıl, Rabîa Bedî. *el-Fikru 'd-dîni fi 'l-edebi 'l-mehceri*, c. II, (Beyrut: y.y., 1992).

el-Hûrî, Reşîd Selîm. *A 'mâli 'l-Karavi en-nesriyye*, (Beyrut: y.y., 1984).

el-Hûrî, Reşîd Selîm. *Divânu 'l-Karavi*, (Sao Paulo: y.y., t.y.)

Ethem Ruhi Fiğlalı, “Ebû Tâlib”, *DİA*, c.X (İstanbul: TDV, 1994) s.237-238.

Fâdıl, Cihâd. *Udebâ Arab muâsirün*, (Beyrut: y.y., 2000).

Gökgöz, Turgay. “Lübnanlı Şair Reşîd Selîm el-Hûrî ve Mehcer Edebiyatına Etkisi”, *Doğu Göç Edebiyatı*, (İstanbul: Demavend Yayınları, 2017).

Hasen, Muhammed Abdülğani. *eş-Şi 'ru 'l-arabi fi 'l-Mehcer*, (Kahire: y.y., 1962).

<http://www.piramithaber.com/faydali-bilgiler/kompleks-nedir-h32277.html>

<https://www.turkcebilgi.com/aryanizm>

Kazancı, Ahmet Lütfi. “Bi’set”, *DİA*, c. VI, (İstanbul: TDV, 1992), s. 217-218.

Kompleks (psikoloji) - Vikipedi (wikipedia.org)

Kor, Zahide Tuba. *Orta Doğu'nun Aynası Lübnan*, (İstanbul: İHH Kitap, 2011).

Korku Psikolojisi - Şişli Terapi Enstitüsü (sisliterapi.com)

38 Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2000), s. 151-152.

Moran, Berna. *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2000).

Saydah, George. *Edebunâ ve Udebâunâ fi'l-mehâciri'l-Emrikiyye*, (Beyrut: y.y., 1957).

Yazıcı, Hüseyin. “Reşîd Selîm el-Hûrî, Hayatı ve Şiiri”, *Şarkiyat Mecmuası*, c. VIII (İstanbul: Çantay Kitabevi, 1998), s.167-180.

Yazıcı, Hüseyin. *Göç Edebiyatı: Doğuyu Batıya Taşıyanlar*, (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2002).